
educatie of bestuurlijk werk. Dit percentage komt overeen met de participatie aan andere soorten vrijwilligerswerk bijvoorbeeld in de zorg of het onderwijs (SCP, 2002), maar is in vergelijking met het onderzoek uit 1997 met 5% afgenomen.

Literatuur

Boer, T.A. & R. Schulting. 2001. Zorg(en) voor natuur. Draagvlak

voor natuur en natuurbeleid in 2001. Wageningen, Alterra. Rapport 453.

Buijs, A.E. 2000. 'Natuurbeelden van de Nederlandse bevolking'. In: Landschap 17/2, pag. 97-111.

Buijs, A.E. en C.M. Volker. 1997. Publiek draagvlak voor natuur en natuurbeleid. Wageningen. Staring Centrum, rapport 546.

Filius, P., E.A. Buijs en C.M. Goossen. 2000. Natuurbeleving door doelgroepen. Waarden en wensen van jagers, sportvissers, vo-

gelwerkgroepleden en vrijwilligers in het landschapsbeheer. Wageningen, Alterra. Rapport 104.

Ministerie van LNV. 2000. Natuur voor mensen, mensen voor natuur. Nota natuur bos en landschap in de 21^e eeuw. Den Haag. Sociaal en Cultureel Planbureau. 2002. De kwaliteit van de quartaire sector. Den Haag. Sociaal en Cultureel Planbureau. SCP-publicatie 2002/11.

Bert Buizer en Leon Terlouw

Maatwerk in de duinen bij Bergen

De afgelopen decennia is het Noord-Hollands Duinreservaat uitgebreid met enkele waardevolle duingebieden. Deze gebieden worden nu actief beheerd. In dit artikel wordt ingegaan op de belangrijke rol van informatie, communicatie en participatie bij deze uitbreiding en de beheerprojecten.

De Berger Duinen liggen in het kalkgrensgebied, dat internationaal als waardevol bekend staat. In en rond Bergen waren tot voor kort nog enkele duingebieden in particulier bezit: de Wimmemumer duinen noordelijk van Egmond aan Zee, duinen ten noorden en ten zuiden van Bergen aan Zee en het Engelse Veld. Het was de moeite waard die terreinen voor de natuur- en landschapsbescherming te verwerken.

Natuurbestemming noord- en zuidlob

Het vooroorlogse bestemmingsplan voorzag in bebouwing van de duinvalleien ten noorden en ten zuiden van Bergen aan Zee.

Een herziening bood gelegenheid de bestemming te wijzigen in natuurgebied. Eenvoudig was dat niet, want er was sprake van groot economisch belang. Een werkgroep verzamelde alle beschikbare informatie over het kalkgrensgebied. Diverse 'ambtelijke notities' werden samengesteld. De bevolking werd geïnformeerd en overtuigd van de noodzaak de noord- en zuidlob toe te voegen aan het Noord-Hollands Duinreservaat. De unieke waarden van de gebieden en hun belang voor het toerisme waren belangrijke argumenten. Voor gemeente, provincie en belangengroeperingen werden excursies georganiseerd. Uiteindelijk heeft de gedegen informatie de doorslag gegeven: de bestemming werd natuur. Als 'ruil' kreeg het Engelse Veld binnen de bebouwde kom van Bergen de bestemming woningbouw.

Ontwikkeling Engelse Veld

Met de ontwikkeling van het Engelse Veld had de oorspronkelijke eigenaar geen haast en de gemeente verzuimde procedures na te leven. Het Engelse Veld zelf ontwikkelde zich geweldig: maanvaren, rondbladig winter-

groen, rozenkransje, harlekijn en knopbies gingen er groeien en de julikever en de zandhagedis kozen het als woongebied. Een projectontwikkelaar werd eigenaar en startte de procedure voor exploitatie. De stichting 'Bergen aan Zee' startte in samenwerking met de stichting Duinbehoud een andere procedure... Een onafhankelijk adviesbureau verrichtte onderzoek in opdracht van de gemeente. Het concludeerde dat bebouwing van slechts een klein deel van het Engelse Veld verantwoord was. Wél kon een noordwestelijke vallei bebouwd worden. Naast de natuurwetenschappelijke informatie werden ook argumenten als landschap, cultuurhistorie, licht, lucht en ruimte ingebracht. Bij Rijk, provincie en gemeente werd de stem van natuur en landschap naar voren gebracht. De bevolking werd actief betrokken bij de standpuntbepaling van de stichting Bergen aan Zee. Consequent inzetten van deskundigheid, energie en enthousiasme heeft tot het gewenste, breed gedragen resultaat geleid. Het grootste deel van het Engelse veld werd toegevoegd aan het Noord-Hollands Duinreservaat.

Foto 1: Aanvankelijk voldeden artikelen in de regionale pers. Bij latere projecten werden ook excursies voor betrokkenen en belangstellenden georganiseerd (foto: Leon Terlouw).

Beheer van de Berger duinen

De Berger duinen worden actief beheerd door PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN). De afgelopen jaren is een aantal maatregelen getroffen. Voorbeelden zijn verwijdering van waterwinningsinfrastructuur, herprofilering van voormalige waterwinkanalen, kappen van kleine stukken dennenbos, afplaggen en saneren van duinlandjes en regeneratie van grote delen van voormalige duinlandjesvalleien. De resultaten zijn onder andere natte en vochtige valleien, goede vogelbiotopen en dynamiek. Bij verschillende projecten zijn verschillende strategieën gevolgd op het gebied van informatie, communicatie en participatie.

Informatie

Vooraf bij projecten die verder van de bebouwde kom liggen is volstaan met het verstrekken van

informatie. Aanvankelijk voldeden artikelen in de regionale pers voorafgaand, tijdens uitvoering en na oplevering. Bij latere projecten werden voorafgaand en na uitvoering ook excursies voor betrokkenen (IVN, Stichting Duinbehoud) en belangstellenden georganiseerd en werden ook eenvoudige informatiepanelen geplaatst. Tegen deze projecten ontstond geen georganiseerde weerstand.

Participatie

De betrokkenheid van de nieuwe en oorspronkelijke bewoners bij het Engelse veld was groot. In de uitgangssituatie waren er verschillende keuzemogelijkheden voor het natuurbeheer. Er werd gekozen voor een intensief informatie- en participatieproject. Omwonenden werden per *direct-mail* uitgenodigd voor een informatiebijeenkomst. Dat leidde tot veel belangstelling en enthousiasme! Er werd gedegen informatie gegeven over natuur en landschap en de verschillende beheermogelijkheden. Een werkgroep bestaande uit inwoners, vertegenwoordigers van Duinbehoud en PWN werd geformeerd. Enkele discussiebijeenkomsten en excursies volgden en de literatuur werd intensief bestudeerd. De werkgroep stelde haar keuze voor tijdens een tweede informatieavond en de aanwezigen konden zich erin vinden. Een evaluatie van het eerste beheerseizoen stemde tot ieders tevredenheid.

Foto 2: Het project Meeuwenlekken omvatte het verwijderen van tweeëneenhalve hectare Oostenrijkse dennen (foto: Leon Terlouw).

Communicatie

Het project Meeuwenlekken (2001/2002) omvatte het verwijderen van tweeëneenhalve hectare geïsoleerd gelegen Oostenrijkse dennen. Het bosje vormde een coulisse en er liep een doorgaande wandelroute doorheen. Er werd gekozen voor een getrapte vorm van voorlichting, waarbij informatie en communicatie de hoofdrol speelden. Achtereenvolgens werden IVN-leden en -natuurgidsen en kritische groepen en personen uitgenodigd. Met beide doelgroepen werd het gebied bezocht; na afloop werden deelnemers diepgaand geïnformeerd. De discussies leverden geen nieuwe gezichtspunten op.

Als laatste werden geïnteresseerden via de regionale pers uitgenodigd voor een excursie. Daar werd door ruim twintig personen gehoor aan gegeven. De sfeer was goed en opbouwend. Er was begrip voor het plan. In alle ge-

vallen was de discussie geanimeerd. Ondanks dit communicatiebeleid kwam er onverwachte kritiek van een nieuw opgerichte bewonersvereniging. Van enkele inwoners werd een ingezonden brief geplaatst. Klaarblijkelijk was de communicatie nog niet voldoende geweest. Door aanvullende informatie, onder andere in de vorm van een spreukeurt tijdens een ledenvergadering, is het wederzijdse begrip hersteld.

We kunnen concluderen dat de betrokkenheid bij natuur en landschap groter is naarmate een gebied dichterbij de bewoning ligt of beter toegankelijk is. We moeten ons ook realiseren dat beheerders en biologen een ander toekomstbeeld hebben dan geïnteresseerde leken. Daarbij is voorlichting alleen niet voldoende, maar zal in de toekomst meer geïnvesteerd moeten worden in participatie en communicatie in

beide richtingen. Daarbij is maatwerk noodzakelijk.

Momenteel (zomer/najaar 2002) wordt door PWN in overleg met de omgeving gewerkt aan de Nota Natuurbeleving, waarin het beleid op hoofdlijnen voor de komende tien jaar wordt aangegeven. Hierna wordt in Gebiedsvissies per regio, eveneens in overleg met de omgeving, het uit te voeren beheer voor de komende jaren per regio concreet uitgewerkt.

Bert Buizer is consultant voor de Stichting Duinbehoud in Bergen aan Zee en onderzoeker in het Noord-Hollands Duinreservaat.

Leon Terlouw is stafmedewerker natuur en recreatie bij de NV PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland.

Dit artikel is met toestemming van auteurs en redactie overgenomen uit het tijdschrift Duin (25e jaargang nr. 3) van de jubilerende Stichting Duinbehoud (1977-2002)

L. Lambregts en K.F. Wiersum, Leerstoelgroep Bos- en Natuurbeleid, Wageningen Universiteit

Community forestry in Nederland

In een artikel over 'Community forestry – participatie in beheer' (Hoogstra & Verbij, 2000) dat recent in het NBT verscheen, werd aangegeven dat er de laatste jaren in diverse Europese landen een groeiende belangstelling bestaat voor community forestry. De vraag werd daarbij gesteld of deze vorm van bosbeheer ook in Nederland voorkomt. Op basis van recent onderzoek wordt in dit artikel een antwoord op deze vraag gegeven.

Community forestry: gemeenschappelijk draagvlak voor bosbeheer

Sinds de UNCED conferentie die in 1992 in Rio de Janeiro werd gehouden, is er internationaal veel belangstelling voor bosbehoud en duurzaam bosbeheer. Tijdens de conferentie werd een internationaal verdrag tot bescherming van biodiversiteit aangenomen, evenals een 'non-legally binding statement on forests'. Deze twee internationale overeenkomsten vormden de basis voor een hele serie aansluitende internationale conferenties die verdere uitwerking van een stelsel van internationale over-

eenkomsten voor bosbehoud en beheer als doelstelling hebben. Een van de steeds terugkerende punten in dit internationale overleg is de overweging dat lokale gemeenschappen veel meer bij het bosbeheer moeten worden betrokken. Veelal wordt hierbij in de eerste plaats aan de tropen gedacht. In de tropen zijn plaatselijke gemeenschappen vaak nog direct afhankelijk van het bos, niet alleen voor brand- en constructiehout, maar vaak ook voor allerlei voedselproducten (wild, vruchten, kruiden) en medicijnen. Bovendien kunnen deze gemeenschappen vaak traditionele rechten op bosgronden clai-